

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

Speculum animae peccatricis

Jacobus <van Gruitrode>

[Köln], [um 1493]

Capitulum VI

[urn:nbn:de:bsz:31-293388](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:bsz:31-293388)

prius fieret. scio enim modicos pecuniosorum in mortis articulo accepta p[ri]ma cōualuisse corpe et peiorasse vita hoc teneo. h[ic] iterū puto. hoc multiplici experientia didici q[uod] eius nō est bonus finis cuius semp mala fuit vita. q[uod] pctā nō timuit. s[ed] mūdi vanitatib[us] sp[iritu] vixit. hec oīa. Hiero. Pro his oībus dilectissime mi si recte sapis si tecū lumen oculoꝝ est. p[er]tenne ⁊ relinque hec oīa. scz caducas mundi diuitias: falsaz eius gloria p[ro]pter eum q[ui] est sup oīa. et q[uod] prodest homini. si lucretur vniuersum mundū. aīe vero sue detrimentū patiat[ur]. Scito omnē honorē huius seculi esse impedimentū gr[ati]e. et q[uod] deteriorius est peremptoriū salutis eterne. quem enī legimus a secularib[us] delicijs ad eternas delicias demigrasse. **Q**uā fallax et vana est gl[ori]a quā homines ab inuicem petunt et accipiūt et gl[ori]am (que a solo deo est) nō querunt. homo si alijs preferri se petit. nōne collega est eius q[ui] dixit. Nonā sedā meā in aq[ua] lone et similis ero altissimo. s[ed] quiuis ascendit cathedrā eiusdem timeat precipitiū et ruīnā. Et inquit Augustinus. **Q**uā felix q[uam] beatus qui solo desiderio eternitatis inardescit. qui nec p[ro]sp[er]itate attollitur. nec aduersitate quassat[ur]. et dū nihil habet in hoc mūdo q[uo]m diligat. nil est in mūdo quod p[ro]timeat. ⁊ gl[ori]a huius mōdi nihil aliud est q[uam] quedā vana aurū in flatio. **Q** ergo q[ua]ntum excecatus es si huius seculi gl[ori]ā q[ui]ris. Nam vt ait Anselmus. Non p[otes]t hō esse in honore sine labore. in prelatione sine turbatione. in sublimitate sine vanitate. Unde karissime si prudēter periculuꝝ tuuz (quod de tpali mundi honore incurris) aduerteres proculdubio a seculi vanitatibus te cohiberes

De morte semper timenda et vbiq[ue] expectanda

Capitulum. vi.

Emor esto quoniam mors non tardet. Scribit enim q[uod] multa bona conferat homini meditatio et memoria mortis quod in multis sacre scripture locis declaratur. Unde Ecclesiastici primo dicitur. Demorare non visissima et in eternū non peccabis. ibi Bernar. ita ait. Summa felicitas est meditatio mortis assidua: hanc homo secū vbiq[ue] portet et in eternuz non peccabit. Et ait Augustinus

Nihil ei sic renocat a peccatis sicut frequens meditatio mortis
hec est enim illa que facit homines humiliare se omnia contemere et penitenti-
am agere siue acceptare. et **Hieronymus**. Facile continent omnia que se
cogitat mortuum. nam concupiscentia oculorum continentur. quando quis co-
gitat se tam breuiter omnia relictum. concupiscentia carnis quando quis confi-
derat quod corpus suum proprium quasi in instanti erit cibus vermium. super
bia vite dum hoc quis corde cogitat quod ille (qui vult modo esse super ali-
os) ponet infra terram subitus pedes omnium. vnum attenderet omnes
reges et principes diuitibus habundantes in hunc mundo quod a tam
amplis palatijs sunt deferendi ad sepulchrum tam strictum et a pa-
lacijs tam luminosis et fulgidis ad sepulchrum tam horridum et ob-
scurum et a palacijs pictis floribus et imaginibus ornatis ad se-
pulchrum tam fetidum et a palacijs sic rebibus oibus refertis ad se-
pulchrum tam indigens et egenum. et a palacijs filijs et famulis ordi-
natis ad sepulchrum sic vacuum et sic filijs et famulis derelictum. **D**
vbi est illa preterita popa. vbi preterita gloria. vbi famulorum sequen-
tium turba. vbi vestimenta illa tam fulgida. vbi cultura. nam pau-
lo ante vivebat in delicijs in palatio. que totus manducabat a ver-
mibus in sepulchro. et **Iuno**. **Hec** fratres attendite Ecce qui
paulo ante in delicijs et diues residebat in domo. ecce que pau-
per iacet in tumulo. et que gloriosus incedebat in aula. ecce que de-
formis et despectus iacet in tumba. et que vescebat in delicijs in ce-
naculo. presumit vermibus in sepulchro **D**e hac etiam memoria
mortis sic scribit **Petrus** damianus ad quandam comitissam.
Pensandum sepe est cum iam peccatrix a vinculo incipit carnis
absolui que amaro timore concutitur. quantum mordacis prescientie sti-
mulis lacerauit recolit verita que commisit. vidit mandata que neg-
ligenter implere contempsit. dolet indulta preterita sepe inanie
precepisse. plorat immobilem districte ultionis articulum inevitabilem
imminere satagit. exire compellit. reparare vult preterita perditam sed non
audiet. post terga respiciens toties transacta vite cursus velut
vnum breuissimi itineris deputat passum an se oculos dirigit
et infinite preteritatis spacia deprehendit. **P**lorat itaque quod in tam
breui spacio temporis acquirere potuit omnium leticia sanctorum. deflet
etiam se propter tam breuis illecebre voluptate incurabile prope
tue suauitatis amisisse dulcedinem. erubescit. quod propter carnes

que vermibus erit obnoxia. aiam neglexit que choris angeli
cis esset deferenda: iam radios mentis attollit. et cum divitias
immortalium contemplant. easque propter huius vite inopiam se per
didisse confundit. **L**ucumque sub se reflectit oculos ad huius mundi
diuallam terraque caliginem super se vero miratur eterne luminis cla
ritatem. liquido deprehendit. quod nox erat et tenebre quod in hoc
mundo amavit. in terra oculi contabescunt et vertuntur in ca
pite. pectus palpitat. paucum guttur anhelat: paulatim dentes
nigrescunt. pallescunt ora. membra cuncta nigrescunt. venter
punitur in corde. cor scinditur in dolore. dum hec itaque et homini
tanquam vicina morti precedentia famulantur officia assunt omnia
gesta simul et verba. et etiam ipse cogitationes desunt. que omnia
amarum aduersus auctorem reddunt testimonium coaccruantur
cuncta ante respicientis oculos. et qui conspiciere refugit coac
tus et inuitus attendit: **A**d est propterea huic horrenda demonum
turba. illi virtus angelica. in illo quod mediis est liquide de
prehendit cui pertinentie ipsa possessio indicet. nam si in ea pieta
tis inveniuntur insignia visitationis angelice benedictionis delini
tur atque armonice et melodicene exeat protocant. quod enim fini
stre parti meritorum nigredo et fetiditatis squalor. adiudicet
intolerabili mox terrore concutit repentini impetus violen
tia perturbat. precipitat inuadit ac de misero carnis argasculo
violenter exire compellitur. tunc anima vadit ad labia. et interroget
labia quid vis anima. respondet anima et dicit. exire me oportet. dicunt ei
non per nos intrasti nec pro nos exires. vadit ad aures similiter
et ad nares que respondent sicut labia. tandem venit ad oculos. pro
quos exire. quod pro ipsos intravit. postea residet supra verticem ca
pitis et circumspiciens huc et illuc. accipit magnam tristitiam si est
danda. dicens ad seipsum. o tu maledicta anima excommunicati
latronis furis adulteri fornicatoris pluri feneratoris. quam
sic circumspicit illa infelix anima. videt vestem suam quam habuit in
fonte baptismatis candidam et immaculatam nigriorem pice et
coruo: tunc miserabiliter suspirat dicens cum horribili fletu et cla
more. heu heu quos mutauit vestem meam. nonne vestis mea candidior
erat niue et modo immundior est pice et nigrior coruo. tunc
ei apparet dyabolus ille qui eam seduxit et quem ipsa secuta est in

hoc mūdo. angelus: sathanas dicens ei. **N**oli mirari aīma
mea ego sum q̄ p̄parauī tibi hāc vestē. sed tu non sola es tali
veste induta. sed maior ps mūdi: tūc d̄t aīa q̄s es tu. dyabo
lus rīdet. nōne ego iam dixi. q̄ ego sum q̄ p̄parauī tibi has
vestes et vitā meā ostendi tibi. mibi quoq̄ in oībus obedi
uisti z credidisti et laborasti mecū. et om̄e cōsiliū meum feci
sti. z ideo habitabis mecū in regno. vbi tristitia sine leticia
vbi fames sine cibo. vbi sitis sine potu: vbi tenebre sine luce
vbi fetor sine bono odore. vbi dolor sine solatio. vbi planc
tus sine remedio. vbi fletus sine interuallo. vbi clamor sine
silētio. vbi vllatus sine modulātia. vbi ignis inextingui
bilis sine refrigerio. vbi ventus validus sine tranquillitate
vbi frigus sine medio. vbi calor sine termino. vbi omne ma
lum sine om̄i bono. **A** mica surge veni mecuz. ecce angeli
inferi veniunt obuiā tibi. et cantabūt tibi carnē doloris et
tristitie cantū amax. valde. **T**unc etiā apparebit ei angelus
dei cui ip̄a fuit cōmissa a deo et dicit: **B**eati q̄ vitāt hanc in
mūdo vestē turpissimā. **Q**z infelix es amica dyaboli z ma
ledicta creatura q̄ a deo om̄ipotentī es maledicta. tecū fuī z
nō vidisti me. docui te et noluisti intelligere me. cōsului tibi
et noluisti audire me. **G**ade ergo in manus demonū et va
de in locū tormentoz. q̄ p̄paratus est tibi. nam ex operibus
tuis iudicaris. **E**rtūc vero q̄s explicare valeat q̄s amare ini
quozū sp̄itūū acies insidijs lateāt q̄ fremētes cū infernali
bus telis instructi tūc insurgūt. a q̄bus infelix aīa ad eterna
supplicia cū amaritudine p̄trahit: z derisorie improperti
bus pctā sua et dicētibz. **Q**z sup̄bisti hucusq̄. o q̄splēdide
epulata est. o q̄ curiose vestita fuisti. o q̄ fortis fuisti. dic no
bis cur non modo epularis. cur non varie vestiris: cur non
haves curā de diuitijs tuis. cur nō modo consolaris cuz yr
oze tua. cum filijs et filiabus et amteis. cur nō loqueris eis.
Anima vero misera corpori suo maledicet. ita dicēs: **O** tē
plū dyaboli opa tua polluerunt me: o maledicta terra. o ha
bitatio sathane surge cito et veni mecum vt videas loca tor
mentoꝝ que sunt mibi preparata propter te. in quibus ego
ero vsq̄ in diē iudicij. tu vero eris extūc in eadē dānatiōe in

eternū. **Maledicti** sunt oculi tui q̄ noluerunt videre lumen
veritatis et viam iusticie dei. maledicte sunt aures tue q̄ no
luerunt audire verba eterne vite. maledicte sunt nares tue q̄
noluerūt sc̄arū p̄turū admittere p̄mōes. maledcā sunt labia z
lingua tua. qz nō gustauerūt eterna patrie gaudia. et q̄ non
aperuerūt hostiā laudis ad laudem sui creatoris. maledicte
sūt manus tue qz p̄ eas nō sunt porrecte paupibz demosine.
maledicta sunt tuorū p̄cordia. qz eructauerūt pessima consi
lia. maledicti sunt pedes tui q̄ ecclie xp̄i nō visitauerūt limia
maledicta sunt mēbra tua oīa. qz celozū nō emcrunt gaudia
maledicta sunt opa tua oīa. qz adepta sunt eterna supplicia.
Ecce karissime de q̄nto piculo te potes liberare de quanto
magno timore eripere si mō sp̄ timoratus fueris z de morte
suspectus. stude nūc taliter viuere vt in hora mortis valeas
potius gaudere q̄z timere. Disce nūc mori mūdo vt tūc inci
pias viuere cū xp̄o. disce nūc oīa contēnere vt tunc possis li
bere cum xp̄o ad gl̄iam festinare. castiga nunc corpus tuum
per p̄nam vt tūc habeas certā cōfidentia. **O** q̄z felix q̄z pru
dens q̄ talis nūc esse nitit̄ in vita q̄lis optat inueniri in mor
te. **A**ve eya q̄cqd potes facias qz nescis qm̄ morieris. nescis
etiā qd tibi post mortē sequat̄ noli cōfidere sup̄ amicos z p̄
imos. qz citius obliuiscēt̄ tui q̄z estimas. si nō es sollicitus
pro teip̄o mō. q̄s erit sollicitus in futuro. melius est nunc tē
pestine puidere et aliqd̄ boni p̄mittere q̄z sup̄ aliorū auxilio
sperare dū tps̄ habes cōgrega diuitias immortales elemo
sinarū largitōe. fac nūc amicos tibi venerādos dei sc̄os z cū
bñfeceris in hac vita recipient te in eterna habitacula. **Qu**
Srego. Surandū nob̄ est cū magnis q̄tidie fletibz et cogitā
dum q̄z seuus sua in nob̄ opa req̄ret in die nostri exitus p̄
ceps huius mūdi dum veniet. et **Ber̄n.** Quis erit pauor ille
om̄ia mea cū dimissis oibus quozū est tibi tam iocūda p̄n
tia q̄z gratis aspectus sola penitus incognitā regionem in
gredieris. et occurfantia tibi cateruatim intruere cornuta il
la mōstra videbis. q̄s in die tante necessitatis occurret. q̄s
tenebit a fugientibz p̄paratis ad escam. q̄s cōsolabitur. q̄s
deducet. sed occurrent vtq̄z aimabus iustozū angeli sancti

demonēs arcendo ne illas exeuntes impediāt. ac ipsas eius
gaudio in celo deferendo. **Uñ** de animarū iniquarū transitu
dicit Bernardus. q̄ illis horroz in exitu in transitu pudor et
in cōspectu gl̄ie magni dei confusio. **Unde** in psal. **Horz**
peccatorū pessima. mala in amissione mūdi. peior in corpo/
ris et anime separatione. pessima in vermīs cōpunctiōe et ig/
nis cōcrematione. et qđ omnium pessimū est in diuine cōtem/
plationis separatione. **Considera** ergo karissime frater qđ
mors nō potest declinari. hora mortis non potest inuestiga/
ri. tempus a deo preordinatū non pōt mutari cum vita secu/
ra optatur et cum deuotione acceptat. **Bona** siquidem est
mors iusti. ppter requiem. melior propter nouitatem. opti/
ma propter securitatem.

De gaudijs paradisi et penis inferni que notare d̄z om̄is
peccator.

Capitulum. vii.

Lulus non vidit nec auris audiuit nec in cor hoīs
ascēdit que preparauit dominus his qui diligūt eū
p̄mo ad **Choz. ij.** **D** anima peccatrix et misera ut
tibi iam vilescant omnia que sunt in terris. attende diligēt
que et quanta sunt que p̄parantur electis dei in celis. **Unde**
sciendum est qđ tot et tanta sunt in celis gaudia qđ om̄es anī
metrici non possunt numeris euacuare vel calculare. om̄es
geometrici non possunt eadē mensurare. om̄es grāmatici
dyaletici ac rethorici non possunt ea ipsa sermonibz explica/
re. qđ oculus non vidit. nec auris audiuit. nec in cor homi/
nis ascendit etc. **Gaudebunt** quippe omnes sancti supra se
de dei visiōe. infra se de celiz aliarū creaturarū spiritualiū pul/
chritudine intra se de corpis gloriōsatione. iuxta se de ange/
lorum et hominum associatione. **Anselmus** quippe ponit
septem dona anime que iusti habebunt in celestis patrie be/
atitudine. **Et** p̄mo ponit bona corporis que sunt pulchritu/
do. velocitas. fortitudo. libertas. sanitas. voluptas. et eter/
nitas iustorum. dicit ergo in illa vita iustoz pulchritudo so/
lis pulchritudine septupliciter q̄s modo sit speciosior adeq̄/
bitur. quod testatur scriptura dicens. **Sulgebunt** iusti sicut
sol in regno patris eoz. **Velocitas** tanta coldez comitabit